

**ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΤΟΜΩΝ
ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ - Δ.Α.Δ. Ν. Καστοριάς**

Εταιρεία Προστασίας Ατόμων με Αυτισμό Δ.Α.Δ. Ν. Καστοριάς
Εθνικό Μητρώο Φορέων Ιδιωτικού Τομέα Μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα
που παρέχουν υπηρεσίες Κοινωνικής Φροντίδας

ΑΜ: 03204ΣΥΤ11096038Ν-0911

Ειδικό Μητρώο Εθελοντικών μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

ΑΜ:03204ΣΥΤ11096038Ν-0830

**Κέντρο Ημέρας για Παιδιά, Εφήβους και Νεαρούς Ενήλικες με
Διαταραχή στο Φάσμα του Αυτισμού Ν. Καστοριάς**

Τεύχος 18 - Ιούνιος 2018

[1]

Οι Κοινωνικές Ιστορίες ως μέθοδος ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων και προσαρμογής σε κοινωνικές καταστάσεις

Στο παρόν κείμενο θα αναφερθούμε σε ελλείμματα που συναντώνται στα άτομα με αυτισμό, και αφορούν στο πεδίο των κοινωνικών δεξιοτήτων αλλά και της αντιλήψης κοινωνικών καταστάσεων, και θα δούμε, πως, η μέθοδος των Κοινωνικών Ιστοριών, μπορεί να βοηθήσει στην καλύτερη ανταπόκριση τους, στους τομείς αυτούς.

Κοινωνικές Καταστάσεις, Κοινωνικές Δεξιότητες και Αυτισμός

Τα άτομα με αυτισμό, συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να διαχειριστούν με ευελιξία μια νέα κατάσταση και «να συνδέσουν νέες πληροφορίες με τις ήδη υπάρχουσες» (Hausler, 2012). Αυτή η παρατήρηση εμπεριέχει και αντιδράσεις των ατόμων στους τομείς της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, των κοινωνικών σχέσεων και της προσαρμογής σε κοινωνικές καταστάσεις.

Στα τυπικά αναπτυσσόμενα άτομα η δημιουργία και η διαχείριση κοινωνικών σχέσεων καθώς και η εκμάθηση κοινωνικών κανόνων και η προσαρμογή σε κοινωνικές καταστάσεις, προκύπτουν μέσω μιας φυσικής διαδικασίας, κατά την ανάπτυξή τους (Brown, 2004).

Στα άτομα με διαταραχή στο φάσμα του αυτισμού όμως, παρατηρούνται δυσκολίες και ελλείμματα σε σχέση με την αναγνώριση της συναισθηματικής κατάστασης των άλλων και της ανταπόκρισης με ανάλογο τρόπο προς αυτούς, δυσκολίες στη χρήση κοινωνικών χειρονομιών για να χαιρετήσουν, καθώς και στο να δείξουν και να υποδείξουν πράγματα (Heward, 2011).

Επίσης, ακόμα συμβαίνει, άτομα με αυτισμό να θέλουν να πλησιάσουν άλλα άτομα για να αλληλεπιδράσουν αλλά να μη γνωρίζουν τον τρόπο, με αποτέλεσμα να πλησιάσουν το άλλο άτομο με τρόπο ακατάλληλο ή μη αποδεκτό κοινωνικά (Παπάνης, 2009).

Η δυσκολία κατανόησης μιας κατάστασης ή μιας έννοιας επίσης, μπορεί να δημιουργήσει σύγχυση και να παράξει άγχος στο αυτιστικό άτομο, με αποτέλεσμα την αντίδραση από την πλευρά του με τρόπο που πολλές φορές είναι δυσνόητος και παράξενος για τους άλλους (Brown, 2004).

Για την κοινωνική εκπαίδευση των αυτιστικών ατόμων σύμφωνα με την Καλύβα (2005) έχουν αναπτυχθεί και χρησιμοποιηθεί διάφορων τύπων παρεμβάσεις. Όπως η ίδια αναφέρει, μια από τις πιο αποτελεσματικές, με αποδεδειγμένα θετικά αποτελέσματα είναι οι κοινωνικές ιστορίες.

Κοινωνικές Ιστορίες

Οι 'κοινωνικές ιστορίες' αποτελούν μια προσέγγιση που αναπτύχθηκε από την Carol Gray (1994) με στόχο την καλύτερη διαχείριση των επικοινωνιακών δυσκολιών του αυτιστικού ατόμου (Καλύβα, 2005). Η κοινωνική ιστορία όπως η Καλύβα αναφέρει, περιγράφει μια κοινωνική κατάσταση που είναι δύσκολη στην κατανόηση από το αυτιστικό άτομο και του προκαλεί άγχος, ανασφάλεια ή και επιθετικότητα, παρέχοντας σαφείς οδηγίες για την κατάλληλη αντίδραση και συμπεριφορά του ατόμου στις καταστάσεις αυτές. Όπως η Δροσινού γράφει στον πρόλογο της ελληνικής έκδοσης του βιβλίου της Carol Gray «Κοινωνικές Ιστορίες» (2012) οι κοινωνικές ιστορίες γράφονται για να ελεγχθεί η κοινωνική σύγχυση που μια κατάσταση μπορεί να επιφέρει στο αυτιστικό άτομο.

Ακόμη, ένας πολύ σημαντικός ρόλος των κοινωνικών ιστοριών, είναι η αναγνώριση της επιτυχίας. Η καταγραφή μιας ιστορίας στην οποία το άτομο μπορεί με επιτυχία να ανταποκριθεί, είναι σημαντικό να υπάρξει, ώστε το άτομο να μπορεί να ταυτιστεί με το περιεχόμενο μιας ιστορίας από την αρχή ως το τέλος. Μια τέτοια ιστορία, θα πρέπει σίγουρα να είναι η πρώτη, αλλά και ένα μεγάλο μέρος άλλων ιστοριών που θα γραφτούν στην συνέχεια, και θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη ενός θετικού αυτοσυναισθήματος στο άτομο (Gray, 2012).

Δεδομένου ότι κάθε άτομο με αυτισμό έχει τις δικές του ιδιαίτερες ανάγκες, και αντιμετωπίζει τις ιδιαίτερες δικές του δυσκολίες στην προσαρμογή σε μια κοινωνική κατάσταση, η κάθε ιστορία είναι εξατομικευμένη και προσαρμοσμένη στις δυνατότητές του (Καλύβα, 2005).

Όπως η Carol Gray αναφέρει (2012), κοινωνικές ιστορίες μπορεί να γράψει κάθε άτομο που δουλεύει ή ζει με άτομο με αυτισμό. Για να γράψει κάποιος μια κοινωνική ιστορία, πρέπει να ακολουθήσει τις οδηγίες συγγραφής. Οι οδηγίες συγγραφής, υπάρχουν στην λογική διατήρησης του μέτρου στην ιστορία και βασίζονται στον τρόπο μάθησης των αυτιστικών ατόμων.

Τα βασικά βήματα στη συγγραφή μιας κοινωνικής ιστορίας είναι τέσσερα και συνοπτικά είναι τα παρακάτω:

Σύμφωνα με την Carol Gray (2012):

- 1) Το πρώτο βήμα είναι η «σχηματοποίηση του στόχου». Δηλαδή, η σκέψη για τον σχεδιασμό μεταφοράς μιας κοινωνικής πληροφορίας (που πολλές φορές αφορά στην κατανόηση μιας αφηρημένης έννοιας) 'μεταφρασμένης' σε κείμενο και εικόνες πλήρους νοήματος για το αυτιστικό άτομο.

2) Το δεύτερο βήμα είναι «η συγκέντρωση πληροφοριών». Οι πληροφορίες αυτές κατά βάση αφορούν στοιχεία για την συγκεκριμένη συμπεριφορά (πχ που εμφανίζεται; ποια άλλα πρόσωπα εμπλέκονται; κ.α.) αλλά και στοιχεία που αφορούν τον τρόπο μάθησης του συγκεκριμένου ατόμου, την αναγνωστική του ικανότητα κ.α. Απ' τις πληροφορίες αυτές θα προκύψουν οι επιμέρους στόχοι - το περιεχόμενο- (τι θα πρέπει να γραφτεί, και τι θα πρέπει να παραλειφθεί στην συγκεκριμένη κοινωνική ιστορία).

3) Το τρίτο βήμα είναι η «σύνταξη - γραφή» της κοινωνικής ιστορίας. Βασικά σημεία αυτού του βήματος αποτελούν (από άποψη μορφής και ουσίας) :

- η δομή (εισαγωγή , κυρίως θέμα , επίλογος)

- η απάντηση σε ερωτήσεις (ποιος, που, πότε, τι , πως , γιατί)

-το πρόσωπο γραφής (κατά βάση, σε πρώτο πρόσωπο και κάποιες φορές σε τρίτο)

-το είδος των προτάσεων που πρέπει να χρησιμοποιηθούν αλλά και η αναλογία που αυτές πρέπει να έχουν μεταξύ τους.

-Το ύφος γραφής, που θα πρέπει να είναι θετικό (η ιστορία επίσης θα πρέπει να αναφέρεται σε θετική αντίδραση ή συμπεριφορά του ατόμου με τη χρήση - κατά βάση - καταφατικών προτάσεων).

- Η σαφήνεια, καθώς η Κοινωνική Ιστορία θα πρέπει να κυριολεκτεί και να δίνει ένα σαφές μήνυμα.

Πολλές φορές χρειάζεται το γραπτό κείμενο να συνοδεύεται και από εικόνες καθώς αυτές είναι βοηθητικές για τα μικρά παιδιά και για τα άτομα με σοβαρές δυσκολίες.

- 4) Το τέταρτο βήμα τέλος, είναι «ο Τίτλος». Ο τίτλος πρέπει να εκφράζει το κυρίαρχο νόημα της ιστορίας. Κάποιες φορές μπορεί να έχει τη μορφή ερώτησης και η Κοινωνική Ιστορία να δίνει την απάντηση σε αυτή. Όμως, είτε ως ερωτηματική είτε ως καταφατική πρόταση, χρειάζεται να επισημάνει, την πιο βασική πληροφορία της ιστορίας.

Μετά την ολοκλήρωση της συγγραφής θα ήταν χρήσιμο να γίνει ένας έλεγχος της ιστορίας με τη βοήθεια άλλων ανθρώπων, επαγγελματίες, άτομα στο περιβάλλον του ατόμου για την αποφυγή πιθανής αστοχίας (Καλύβα, 2005).

Όπως γράφει η Carol Gray (2012), όταν η ιστορία είναι έτοιμη για να τη διαβάσουμε στο άτομο, είναι σημαντικό στο χώρο, να επικρατεί ένα καλό και χαλαρό κλίμα.

Σύμφωνα με την Καλύβα (2005) κατά την πρώτη παρουσίαση της ιστορίας στο άτομο, μπορούμε, είτε να τη διαβάσουμε εμείς σε αυτό, είτε να του ζητήσουμε αν έχει τη δεξιότητα, να τη διαβάσει μόνο του.

Η κοινωνική ιστορία είναι καλό να διαβάζεται και από άλλα πρόσωπα, τα οποία είτε είναι πρόσωπα που τα ενδιαφέρει η ιστορία, είτε έχουν άμεση σχέση με το θέμα της ιστορίας. Αυτό βοηθάει γιατί: «α) αποδεικνύεται στο άτομο με αυτισμό πως και άλλοι δίνουν την ίδια πληροφορία β) βοηθάει στην άμεση επανεξέταση με την ανταλλαγή απόψεων γ) ενισχύει την γενίκευση της ιστορίας σε άλλες συνθήκες και καταστάσεις» (Gray, 2012).

Η κοινωνική ιστορία μπορεί να γραφτεί είτε για να επιτευχθεί η προσαρμογή του ατόμου σε μια κατάσταση που αφορά την καθημερινότητα του και εκτίνεται χρονικά είτε για μια κατάσταση που αφορά ένα συγκεκριμένο και χρονικά προσδιορισμένο γεγονός, π.χ. οι διακοπές της οικογένειας. Στενοί κανόνες που να προσδιορίζουν το πότε και με ποια συχνότητα θα διαβάζεται η κοινωνική ιστορία δεν υπάρχουν. Στις περιπτώσεις που η κοινωνική ιστορία γράφεται για συνθήκες που εκτείνονται χρονικά και απαιτούν την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων χρήσιμων, σε ποικίλες καταστάσεις, μπορεί η ιστορία να διαβάζεται και κάθε μέρα από μια φορά. Στην περίπτωση που η ιστορία έχει γραφτεί για ένα γεγονός συγκεκριμένο και χρονικά προσδιορισμένο μπορεί να διαβάζεται λίγες μέρες ή εβδομάδες πριν την έναρξη της συγκεκριμένης κατάστασης (Gray, 2012). Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το νοητικό δυναμικό, οι δυνατότητες καθώς και οι ανάγκες του εκάστοτε ατόμου με αυτισμό σε σχέση με την συχνότητα χορήγησης της κοινωνικής ιστορίας.

Τέλος, αφού έχει μεταφερθεί με σαφήνεια το μήνυμα της κοινωνικής ιστορίας και για να αυξηθεί η ανεξαρτησία και η αυτονομία του ατόμου, μπορούμε να επιχειρήσουμε την σταδιακή αποδέσμευση του από αυτή. Αυτό μπορεί να γίνει είτε ξαναγράφοντας την ιστορία, παραλείποντας καθοδηγητικές προτάσεις ή γράφοντας προτάσεις με κενό (κενή γραμμή) κάτι που προϋποθέτει την ανάκληση πληροφοριών από το άτομο, είτε αραιώνοντας σταδιακά τη συχνότητα με την οποία γίνεται η ανάγνωση της ιστορίας προς το άτομο και ελέγχοντας παράλληλα τη διατήρηση της συμπεριφοράς από αυτό (Gray, 2012).

Συμπερασματικά, η σωστά δομημένη και κατάλληλα προσαρμοσμένη στις δεξιότητες αλλά και τις ανάγκες του ατόμου κοινωνική ιστορία, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο κοινωνικής προσαρμογής και ανταπόκρισης του, σε κοινωνικές καταστάσεις που το δυσκολεύουν.

Υποσημείωση:

Είναι σημαντικό κατά τη συγγραφή μιας Κοινωνικής Ιστορίας, να ακολουθηθούν οι κανόνες συγγραφής (στο παρόν κείμενο παρουσιάστηκαν συνοπτικά, καθώς σκοπός ήταν η γνωριμία με τη μέθοδο των Κοινωνικών Ιστοριών και όχι η δημιουργία ενός οδηγού συγγραφής Κοινωνικών Ιστοριών), τους οποίους μπορεί να βρει κάποιος σε αναλυτική μορφή κάνοντας μια ανασκόπηση σε συγγράμματα που αναφέρονται εκτενώς στο θέμα.

Βιβλιογραφία:

Brown, S. L. (2004). *Αυτισμός*. Αθήνα: Σαββάλας.

Gray, C. (2012). *Κοινωνικές Ιστορίες*. Αθήνα : Γλαύκη.

Haussler, A. (2012). *Η Μέθοδος TEACCH για την εκπαίδευση ανθρώπων με αυτισμό*.
Θεσσαλονίκη: Ρόδων.

Heward, W. L. (2011). *Παιδιά με ειδικές ανάγκες: Μια εισαγωγή στην ειδική
εκπαίδευση*. Αθήνα : Τόπος.

Καλύβα, Ε. (2005). *Αυτισμός: Εκπαιδευτικές και Θεραπευτικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα:
Παπαζήση.

Παπάνης, Ε. Γ. Π. (2009). *Καινοτόμες Προσεγγίσεις στην Ειδική Αγωγή:
Εκπαιδευτική έρευνα για τις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού*. Αθήνα: Ι.ΣΙΔΕΡΗΣ.